

Częstochowa 18.12.2023r.

Prof. dr hab. Dorota Jelonek

Wydział Zarządzania

Politechnika Częstochowska

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Doroty Zimnoch

pt.

„Determinanty zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych. Studium na przykładzie zastosowań w ubezpieczeniach na życie”

napisanej pod kierunkiem naukowym pomotora

prof. dra hab. Jerzego Kisielnickiego

Wstęp

Niniejsza recenzja rozprawy doktorskiej mgr Doroty Zimnoch została opracowana na podstawie pisma prof. dra hab. Grzegorza Karasiewicza, Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego oraz uchwały Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 25 października 2023r.

Przedmiotem oceny są obszary uznane za kluczowe według Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz.U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami) i dotyczą:

- znaczenia zdefiniowania problemu naukowego oraz oryginalności jego rozwiązania,

- ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki z zakresu dyscypliny nauki o zarządzaniu,
- umiejętności i dojrzałości Doktorantki w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podjęty temat oraz wskazany w rozprawie doktorskiej problem badawczy są nowe, aktualne i ważne jako wkład teoriopoznawczy w naukę oraz jako wkład empiryczno – utylitarny w rozwój instytucji finansowych, a w szczególności instytucji ubezpieczeniowych. W dobie transformacji cyfrowej i powszechnego wdrażania różnych rozwiązań technologii informatycznych, skupienie uwagi na determinantach zastosowania technologii blockchain jest uzasadnione potrzebami przyszłych ich użytkowników, w tym menedżerów, co jednoznacznie lokuje rozprawę doktorską merytorycznie w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

1. Ogólna charakterystyka rozprawy

Recenzowana praca doktorska składa się ze wstępu, trzech części merytorycznych z podrozdziałami, teaurusu dysertacji, bibliografii, spisów rysunków i tabel oraz dwóch aneksów. Rozprawa doktorska liczy 234 strony, w tym 171 stron tekstu właściwego. Wybrane treści rozprawy oraz uzyskane wyniki badań zostały przedstawione w 27 tabelach oraz na 25 rysunkach opatrzonych stosownymi komentarzami. Spis literatury obejmuje 450 pozycji tj. monografie, artykuły naukowe, referaty w materiałach konferencyjnych, 59 cytowanych raportów oraz 9 źródeł internetowych. Bogata i aktualna bibliografia wskazuje, że temat rozprawy został bardzo dobrze udokumentowany. Wyniki wnikliwych studiów literatury przedmiotu są w szczególności prezentowane w części II rozprawy.

W strukturze rozprawy doktorskiej wyróżniono trzy części, z których każda składa się z kilku rozdziałów. Części znacznie różnią się liczbą rozdziałów, ale jest to konstrukcja uzasadniona np. obszernością prezentowanego zakresu tematycznego lub obfitością uzyskanych wyników badań. Ważne, że Doktorantka uwzględniła w strukturze monografii słowa kluczowe tytułu a chronologia części i rozdziałów jest zgodna z przyjętym schematem badawczym.

2. Wybór tematu rozprawy i sposób jego przedstawienia

Tematyka rozprawy doktorskiej oraz badania są prowadzone nad determinantami zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych na przykładzie ubezpieczeń na życie. Jest to obszar, wciąż stosunkowo nowy, aktualny i ważny z kilku powodów.

Po pierwsze, technologia blockchain, ze względu na swoje unikalne cechy, może przyczynić się do rewolucji w sektorze finansowym, zaś wcześniejsze rozpoznanie determinant jej zastosowania pozwoli na lepsze zrozumienie, jakie czynniki wpływają na skuteczność wdrażania tej technologii co w konsekwencji zapewni przewagę instytucjom, które wdrożeń takich już dokonały.

Po drugie, w kontekście dynamicznie zmieniającego się otoczenia rynkowego instytucji finansowych, zrozumienie determinant wdrożenie technologii blockchain, jako innowacji technologicznej, pozwoli na lepsze przygotowanie się do wyzwań otoczenia.

Po trzecie, wyniki przeprowadzonych badań mogą mieć potencjał do rozwinięcia teoretycznej wiedzy na temat wpływu technologii blockchain na funkcjonowanie instytucji finansowych.

Po czwarte można liczyć, że Doktorantka sformułuje także rekomendacje użyteczne dla menedżerów i praktyków wdrożeń technologii blockchain w sektorze finansowym, w tym ubezpieczeniowym.

Zatem problem badawczy podjęty w rozprawie jest ważny, tak w aspekcie teoretycznym jak i utylitarnym. Wnioski z prowadzonych badań pierwotnych mogą mieć duże znaczenie dla rozwoju nauk o zarządzaniu i jakości oraz dla praktyki instytucji finansowych.

3. Ocena celów pracy

Kluczem oceny rozprawy doktorskiej jako pracy naukowej jest zawsze teza lub hipoteza badawcza oraz stawiane i realizowane w pracy cele.

Autorka pisze (str. 3): „Celem tej rozprawy jest określenie zespołu determinant, a więc czynników, decydujących o implementacji technologii blockchain w ubezpieczeniach na życie oraz wyznaczenie ich wagi i wpływu na zwiększenie skuteczności i efektywności łańcucha wartości tych ubezpieczeń”.

Nie mam uwag do ustalonego celu rozprawy. Jest interesujący, a sukces jego realizacji jest obietnicą zarówno dla wzbogacenia teorii naukowych jak i rozwoju ubezpieczeń na życie w praktyce. Drobna uwaga dotyczy zbędnego wtrącenia „a więc czynników” w sformułowaniu celu.

Doktorantka postawiła i przeprowadziła analizę prawdziwości następującej tezy: zastosowanie technologii blockchain ma pozytywny wpływ na skuteczność i efektywność łańcucha wartości ubezpieczeń na życie.

Tezę sformułowano poprawnie. Doktorantka dobrze uzasadniła dobór wykorzystanych w rozprawie metod badawczych.

Dla przejrzystości prowadzonych działań badawczych w rozprawie doktorskiej sformułowano cztery pytania badawcze:

1. Jakie determinanty są kluczowe przy zastosowaniu technologii blockchain w ubezpieczeniach na życie?
2. Czy decentralizacja, transparentność i niezaprzeczalność to kluczowe determinanty zastosowania tej technologii w ubezpieczeniach na życie?

3. Czy blockchain może pomóc zwiększyć skuteczność i efektywność łańcucha wartości ubezpieczeń na życie?
4. Czy blockchain ma pozytywny wpływ na budowę zaufania w łańcuchu wartości ubezpieczeń?

Nie mam uwag do tak postawionych pytań badawczych.

4. Merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej

W ocenie merytorycznej pracy przedstawione zostaną cząstkowe opinie o zawartości merytorycznej poszczególnych części i rozdziałów wraz z oceną całościową dysertacji.

Rozprawę podzielono na trzy części: podstawy teoretyczne, analiza literatury przedmiotu w odniesieniu do ubezpieczeń na życie oraz badania. Podział jest uzasadniony, logiczny i dobrze porządkuje tok prowadzonych rozważań.

W części pierwszej przedstawiono zagadnienie ubezpieczenia na życie, z uwzględnieniem jego łańcucha wartości oraz łańcucha dostaw. Autorka prowadzi wywód naukowy wykorzystując trafnie dobrane źródła literaturowe i dokonuje własnych podsumowań i komentarzy. Z rozległej wiedzy o technologii blockchain Doktorantka wybrała unikalne cechy tej technologii oraz jej przydatność w ubezpieczeniach na życie. Szczególną uwagę zwrócono na potencjał blockchain w adresowaniu wyzwań występujących w branży ubezpieczeniowej, takich jak brak przejrzystości, niskie zaufanie, nieefektywność procesów i niskie bezpieczeństwo wymiany danych.

Cennym elementem zarówno rozdziału 1 jak i rozdziału 2 są autorskie sformułowania definicji słów kluczowych występujących w tych rozdziałach. Doktorantka dużo uwagi poświęciła pojęciom skuteczności i efektywności, których zdefiniowanie istotnie rzutuje na projekt przyszłych badań. Wśród wielu opracowań własnych Autorki, w szczególności wysoko oceniam np. modyfikację „Tradycyjnego procesu akwizycji klienta w ubezpieczeniach na życie” w „Proces

akwizycji klienta w ubezpieczeniach na życie oparty na technologii blockchain” (str. 34) oraz podobną modyfikację dla procesu odszkodowania w ubezpieczeniu na życie, z tytułu zgonu ubezpieczonego, opartego na technologii blockchain (str. 35).

W drugiej części rozprawy Doktorantka przeprowadziła skrupulatną analizę literatury w odniesieniu do ubezpieczeń na życie. Celami analizy literatury w recenzowanej dysertacji były:

1. Określenie luki badawczej wynikającej z postępu technologicznego i pojawienia się rozwiązania blockchain i zastosowania w ubezpieczeniach na życie.
2. Wyróżnienie podstawowych kategorii pojęciowych (słów kluczowych) związanych z ubezpieczeniami na życie i z blockchain oraz ustalenie ich definicji obowiązujących w procedurze badawczej (Grzybowski, 2020).
3. Zidentyfikowanie wyzwań i czynników wpływających na skuteczność i efektywność łańcucha wartości ubezpieczeń na życie.
4. Analiza dorobku naukowego dotyczącego użyteczności, przydatności i korzyści zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie.
5. Analiza studiów przypadków zastosowania technologii blockchain w ubezpieczeniach ze szczególnym uwzględnieniem analizy zakładanych celów do osiągniętych efektów.
6. Synteza determinantów zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie.

Lista sformułowanych pytań jest kompletna, a przyjęta procedura systematycznego przeglądu literatury celowa i zasadna. Sformułowanie pytań badawczych (str. 51), wybór kryteriów analizy (str. 52-54) oraz procedura selekcji opracowań z zastosowaniem „wstecznej” oraz „przedniej” metody kuli śnieżnej nie budzą żadnych wątpliwości merytorycznych i metodycznych.

Kluczowym dla sukcesu realizacji celu rozprawy jest rozdział 2, w którym zawarto wyniki analizy źródeł literaturowych i zaprezentowano wyodrębnione

deteminanty zastosowania blockchain w łańcuchu wartości ubezpieczeń na życie oraz ich klasyfikację. Doceniam rzeczowość dyskusji o każdej z wyróżnionych determinant, oraz ich konstruktywny opis w Tabeli II.15 „Opis determinant zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie”. Interesująca jest także opracowana przez Doktorantkę Tabela II.7 „Cechy technologii blockchain w odniesieniu do ubezpieczeń i odniesienie do literatury” oraz specyfikacja korzyści z zastosowania blockchain w łańcuchu wartości ubezpieczeń na życie.

Podsumowując ocenę drugiej części dysertacji, jestem pod dużym wrażeniem logiki, konsekwencji i pragmatyzmu działań podjętych przez Doktorantkę, które uzasadniają wyszczególnioną listę determinant wdrożenia technologii blockchain w ubezpieczeniach na życie oraz korzyści wynikających z zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie.

W trzeciej części rozprawy Doktoranta prezentuje przebieg i osiągnięte rezultaty podjętych przez nią badań. Doktorantka trafnie uznała, że solidne podstawy dla badań jakościowych zapewnią przeprowadzone przez nią panele dyskusyjne, których była moderatorem oraz dyskusje z uczestnikami konferencji krajowych i międzynarodowych. Doceniam nie tylko pomysł i projekt tych interaktywnych sesji, ale także klarowny i komunikatywny sposób prezentacji efektów przeprowadzonych badań. Wnioski płynące z tych sesji miały kluczowe znaczenie w kontynuacji badań, zwłaszcza przy opracowywaniu scenariuszy do przeprowadzenia pogłębionych wywiadów z ekspertami (rozdział 2).

Równie rzetelnie zrealizowała Doktorantka pogłębione wywiady eksperckie. W badaniach uczestniczyło 15 ekspertów. Nie mam uwag co do kryteriów doboru ekspertów ani do listy pytań, na które Doktorantka poszukiwała odpowiedzi w trakcie tych wywiadów.

W rozdziale 3 przedstawiono analizy studium przypadku zastosowań blockchain w ubezpieczeniach na życie. Doktorantka bazowała na sugestiach ekspertów co do wyboru podmiotów do badań.

Autorka uwzględniła wnioski zebrane w dyskusjach i wywiadach eksperckich i dokonała weryfikacji listy zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie. Wprowadzone modyfikacje w przejrzysty sposób, z wykorzystaniem palety kolorów przedstawiono na rysunku III.1 (s.137).

W rozdziale 5 wyodrębnione czynniki oceniono przy wykorzystaniu Analitycznego Procesu Hierarchicznego, określając ich ważność i ranking. Następnie poprzez pryzmat tych czynników, przeprowadzono analizę porównawczą: (1) systemu tradycyjnego oraz (2) systemu opartego na technologii blockchain.

Jest to bardzo wartościowy rozdział rozprawy doktorskiej. Doktorantka zaprezentowała model, następnie analizę wyników i wyspecyfikowała ograniczenia wdrożenia technologii blockchain

W rozdziale 6 zawarto wnioski z przeprowadzonych badań. Doktorantka zgromadziła argumenty, aby sformułować odpowiedzi na pytania badawcze. Wykazała sukces realizacji celu rozprawy oraz prawdziwość sformułowanej tezy.

Podsumowując, rozprawa posiada strukturę adekwatną do tytułu i realizowanego celu. Narracja jest prowadzona logicznie, ciekawie poznawczo zarówno w części teoretycznej jak i w części empirycznej a niewątpliwą wartością jest wieloaspektowość spojrzeń na badany problem determinant zastosowania technologii blockchain w ubezpieczeniach na życie. Doceniam zarówno walory teoriopoznawcze rozprawy jak i jej znaczenie utylitarne.

5. Ocena metodyki prowadzenia badań

Doktorantka z spośród wielu dostępnych metod badawczych wybrała przegląd literatury, panele dyskusyjne, dyskusje z ekspertami, pogłębione wywiady eksperckie, badania ankietowe, studia przypadku oraz metodę Analitycznego Procesu Hierarchicznego (ang. Analytical Hierarchy Process, AHP). Zapowiedź wykorzystania tak wielu metod i narzędzi wzbudza podziw dla Doktorantki jako skrupulatnego badacza. Triangulacja metod badawczych jest także przejawem

dbałości Doktorantki o zapewnienie jak najbardziej rzetelnych wyników prowadzonych badań.

Cennym elementem rozprawy, porządkującym tok prac badawczych zmierzających do realizacji celu jest schemat rozwiązania problemu badawczego i odpowiedzi na pytania badawcze przedstawiony na rysunku I.2.

W procedurze badawczej wyróżniono 3 etapy badań. Etap 1 – określenie determinant, Etap 2 – badania własne: weryfikacja determinant oraz klasyfikacja wariantów decyzyjnych, etap 3 - krytyczna ocena wyników i rekomendacje. W ramach każdego etapu uszczegółowiono dobór metod i realizowane zadania. Szkoda, że w schemacie na etapie pierwszym powtórzono dwa razy to samo działanie: Analiza korzyści wynikających z zastosowania blockchain w ubezpieczeniach na życie (str. 21).

Efektem prac na etapie 1 było określenie determinant w drodze krytycznej analizy literatury oraz ich weryfikacja za pomocą wywiadów pogłębionych z ekspertami. W procesie analizy literatury zidentyfikowano czynniki sukcesu, koncepcje wdrożeń, studia przypadków, modele decyzyjne, modele użyteczności, przydatności i adopcji technologii blockchain w sektorze finansowym, a w szczególności w ubezpieczeniach na życie. Doktorantka dokonała także klasyfikacji determinant w 5 kategorii: techniczne, ekonomiczne, organizacyjne, społeczno-psychologiczne oraz prawne.

W kolejnych krokach pogłębiono analizy w trakcie dyskusji i wywiadów eksperckich. Uzyskany materiał został starannie opracowany i posłużył jako wkład do przeprowadzenia 15 pogłębionych wywiadów eksperckich. Próba była nielosowa, a kryterium doboru ekspertów była ich wiedza i doświadczenie we wdrożeniu blockchain w ubezpieczeniach na życie. W wywiadach wykorzystano starannie opracowany kwestionariusz pytań. Wywiady przeprowadzono w języku polskim lub angielskim, podczas spotkań osobistych lub online.

Na etapie 2 celem badań było określenie wag i rankingu determinant oraz ich wpływu na skuteczność i efektywność łańcucha wartości ubezpieczeń w dwóch wariantach decyzyjnych: system tradycyjny oraz system oparty na blockchain. Poprawie wykorzystano metodę Analitycznego Procesu Hierarchicznego (AHP) i uzyskano określenie istotności i wagi determinant. Wszystkie wyniki zaprezentowano z należytą dokładnością i starannością.

Na etapie 3 poddano zebrane wyniki analizie krytycznej. Doktorantka przedstawiła odpowiedzi na pytania badawcze oraz omówiła ograniczenia prowadzonych badań.

Podsumowując ocenę części badawczej rozprawy stwierdzam, że Doktorantka trafnie dobrała zestaw metod i narzędzi badawczych. Z należytą starannością opracowała schemat badawczy i konsekwentnie realizowała jego poszczególne etapy. Na wyróżnienie zasługuje wnikliwość dyskusji wyników uzyskanych na każdym etapie oraz dyskusji końcowej, w której wskazano argumenty niezbędne w przygotowaniu odpowiedzi na pytania badawcze oraz dla uzasadnienia prawdziwości postawionej hipotezy badawczej.

6. Uwagi formalne

Formalnie w pracy nie dostrzeżono poważnych usterek. Rozprawa napisana jest językowo poprawnie z zachowaniem stylu publikacji naukowych. Szata graficzna i edycyjna rozprawy jest estetyczna i staranna. W rozprawie można spotkać drobne niestaranności wypowiedzi np. „Do określenia wpływu na skuteczność i efektywność użyto metody...”(str.7), wpływu czego?, ale lista takich uwag formalnych nie byłaby długa.

Pytania do dyskusji

1. Jakie są główne wyzwania związane z wprowadzaniem technologii blockchain w tradycyjne modele biznesowe ubezpieczeń na życie,

szczególnie w kontekście oddawania kontroli w celu zwiększenia współpracy i redukcji asymetrii informacji?

2. Rekomendacje praktyczne dla decydentów rozważających wdrożenie technologii blockchain zawarte w podrozdziale 6.3 są dość ogólne, uniwersalne i mogą mieć zastosowanie w wielu sektorach gospodarki. Proszę wskazać specyfikę rekomendacji dla instytucji finansowych, w tym ubezpieczeń na życie.

Wnioski końcowe

Recenzowana praca doktorska mgr Doroty Zimnoch pt. „Determinanty zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych. Studium na przykładzie zastosowań w ubezpieczeniach na życie”, napisana pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Jerzego Kisielnickiego jest na wysokim poziomie merytorycznym. Doktorantka zaprezentowała oryginalne rozwiązanie ważnego dla dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości problemu badawczego, co wnosi w ten obszar nową wiedzę o charakterze poznawczym. Dysertacja potwierdza, że mgr Dorota Zimnoch posiada wiedzę w rozważanym obszarze badawczym oraz wysokie umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Podsumowując rozprawa doktorska mgr Doroty Zimnoch pt. „Determinanty zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych. Studium na przykładzie zastosowań w ubezpieczeniach na życie”, napisana pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Jerzego Kisielnickiego spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r. (Dz. U. z 2017r., poz. 1789).

Wnioskuje o przyjęcie recenzowanej rozprawy doktorskiej przez Radę Naukową Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

Równocześnie z wnioskiem o dopuszczenie rozprawy doktorskiej mgr Doroty Zimnoch pt. „Determinanty zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych. Studium na przykładzie zastosowań w ubezpieczeniach na życie” do publicznej obrony wnioskuję do Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego o wyróżnienie tej rozprawy doktorskiej.

Rozprawę wyróżnia nowatorskie podejście do problemu identyfikacji determinant zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych.

Na tle powyższego wywodu pragnę podkreślić, że dokonana identyfikacja determinant zastosowania technologii blockchain w instytucjach finansowych jest efektem rozległych i złożonych autorskich badań naukowych. Ponadto, w odniesieniu do instytucji finansowych, a zwłaszcza ubezpieczeń na życie jest unikalną pracą naukowo-badawczą o dużych walorach oryginalności i potencjale aplikowalności.

